

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р **Райна Димитрова Гаврилова**, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Философски факултет, катедра История и теория на културата; избрана за професор през 2016 г. в направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата (Теория и история на културата), върху научните трудове и професионалния опит на **Галина Николаевна Праскова (с научен псевдоним Гончарова)**, кандидат в конкурс за заемане на академичната длъжност **доцент**, по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата (Теория и история на културата. Социална и културна история на България. Ново и най-ново време), обявен в Държавен вестник бр. 105 от 11.12.2020 г.

I. Оценка за съответствие с минималните изисквания

Кандидатката е представила изискваните от Закона за развитието на академичния състав справка с наукометрични показатели, както и документи, които потвърждават данните в тях. Информацията е представена таблица по раздели и след преглеждането ѝ потвърждавам, че Галина Гончарова не само изпълнява минималните национални изисквания и изисквания на СУ „Св. Климент Охридски“ за заемане на длъжността доцент, но и ги превишава: в група А – 50 т. (минимално изискване 50); група В – 100 (100); група Г – 345 (200); група Д – 130 (50).

II. Научноизследователска дейност

Галина Гончарова е приложила към документите на конкурса пълен списък на публикациите си, както и списък на публикациите след последния конкурс, на който се е явявала (защита на докторска дисертация през 2011 г.). Първият списък включва 2 монографии, 5 съставителства, 3 глави от книги, 33 статии в сборници и периодични издания, 2 учебника и 5 рецензии, отзиви и интервюта. Списъкът на публикациите след 2011 г., който ще бъде предмет на тази рецензия, включва една монография, 5

съставителства, 2 глави от книги и 25 статии – атестат за нарастваща продуктивност и изследователска увереност.

Основната монография, представена за конкурса е публикувана след 2011 г. и е на тема *“Хроники на замогването и модернизацията в Царство България. Историята на Александър Тенев”* (2021 под печат). Тя представлява оригинално самостоятелно произведение, различно по тема и съдържание от предишната ѝ монография („Политики на „поколението“. Генерационни деления в България през втората половина на XIX и началото на XX век“, която е публикувана през 2018 г. и е печатна версия на дисертационния труд). Монографията е необичаен текст, в най-положителния смисъл на думата. Бих го окачествила като отличен пример за историческа антропология, съчетаваща фокуса върху хората с тотализиращия подход на оглеждане на всички възможни страни на живеенето и то разположени в дълбоки контексти. Уводът, написан като дневник, проследява методологическите стъпки и съпътстващите колебания и решения на авторката, които дават отговор на всички очаквания към научен труд (поле, задача, методи, източници, библиографски ориентири), но е високо четивен и дава добра представа за последващия необичаен, но интересен и информативен стил. Уводът се отличава с последователна авторефлексия, която непрекъснато се пита за собствените си основания и тази нагласа съответства на съвременния подход на науките, които подлагат на критически анализ не само полето, но и позицията на автора. Методът на работа е „регистриране, контекстуализиране и проиграване всяка поява на фамилните имена“, свързани с епонима на „в различни събитийни сценарии и констелации от междуличностни и социални роли и отношения“ (с. 25), разполагане на конкретната биографична находка в последователно изследвани в историческа перспектива области на социалния живот (селско стопанство и земеделие; регионално развитие; местна история; дом и домашен живот; религия, празници и ритуали; потребление на култура и образование и др.). Трябва веднага да се отбележи, че Александър Тенев и неговият род са център и повод на изследването, но методологически са „идеални фигури“, проясняващи важни социални тенденции. Структурата на работата следва атрибутите на лична карта от 1935 г. (запазен оригинал) – занятие, местоживеене, раждане и пр. и

разгръща всеки един от тях в части със сложен наратив. Той започва с обща методологическа, историческа и сравнителна дискусия, за да се насочи към изследвания случай (фамилия Теневи) и от него – към изясняването с богат емпиричен материал на ред контексти: национален, регионален, местен, семеен. Този подход постига особената ценност на монографията: нейната убедителна многозвучност. Бих го оприличила на симфония, в която партиите на различни инструменти водят самостоятелна мелодия, но се сливат във високо информативното благозвучие на разбирането. Използваният материал е впечатляващ – като разнообразие и като детайли, но не по-малко впечатляващи са наблюденията и изводите за спецификите на българската икономическа и социална система. Големият извод, че модернизацията не може да се обхване и разбере през опозиции и чисти категории не е изненадващ, но фактологията и интерпретациите, на които е стъпил са приноси извън всяко съмнение. Намирам тази историко-антропологическа работа за много актуална, защото показва начин през който да се постигне така необходимото проясняване на битуващите и в научната литература, и във всекидневното говорене представи за миналото и корените на настоящето.

Изследователските интереси на Галина Гончарова се движат в няколко различни, но често съседни и дори припокриващи се кръга: грижата за душевното здраве (6 текста), антропология на религията и религиозното преживяване най-общо казано (6), смърт и отвъден живот (5), аспекти на живеенето, помненето и преживяването на социализма (5), поколения, биографии и идентичности (5), аспекти на модернизацията (кр. 19 и първата половина на 20 в. – 3). Биографичният метод, който е в основата на повечето публикации е обединяваща връзка между изследването на различните теми и насочва към сърцевината на нейните научни занимания: човекът с неговия телесен и духовен свят като субект и обект на едрите социални промени (или липсата на такива).

Специално внимание заслужават съставителските приноси на Галина Гончарова, които се вписват в кръга на нейните интереси, но дават живот на тематични броеве и сборници, които без изключение се насочват към неразработвани и важни теми. Уводните текстове на Галина въвеждат и свързват различни, нерядко интердисциплинарни текстове (на социолози, литературоведи, антрополози, културолози и др.) и по този начин не само

спомагат за оформяне на нови полета, но имат принос към неговото осмисляне. Двете студии/глави от книги, публикувани наскоро (2019, 2020) са части от международни, англоезични сборници и представят „българските случаи“ в сравнителна перспектива: без съмнение важен принос за ситуирането не само на българската наука в международния академичен живот, но и за наместване на перспективата към религиозното съзнание, религиозните практики и представите за смъртта в България в исторически контекст.

Двадесет и петте статии, приложени за оценка в настоящия конкурс са оригинални и самостоятелни (с изключение на четири, в съавторство с Теодора Карамелска), четири са на чужди езици. Темите около възрастта, житейската траектория, поколенията и смъртта са полето, в което научните приноси на Галина Гончарова са значителни; в тях неизменно се срещат интересът на антрополога към индивидуалното преживяване (биографични разкази) и към културните форми (ритуали, институции, практики), особено както те се променят в опита на различните поколения. Особен интерес представляват извлечените наблюдения за времето на социализма и авторските коментари, които запълват големи празнини в научното осмисляне на режима („Смъртта и отвъдният живот в генерационна перспектива: от социалистическото погребение до личния рай“, 2019; „Живата памет и не-живото тяло в биографични наративи за смъртта“, 2016; „Смъртта в жизнения свят на социализма“, 2013. (Д)ефектите на социализма върху психиката и поведението на индивидите, видени през призмата на религиозната нагласа, поетическата изразност или любовните писма е друг изследователски въпрос, проследен през анализ на биографичното говорене („Любовта към поета“, 2015; „Социалистическите биографии на поета“, 2017; „Романтическите увлечения на социалистическите личности“, 2018). Важен принос на научноизследователската работа на Галина Гончарова са текстовете, посветени на проблемите на болезнената страна на живота, от които обществото отвръща глава, но които са важни елементи не само за разбиране на *Zeitgeist* и историческите фактори, но и за съвременното политическо поведение и институционални неразбории. Емпирията и емоционалната атмосфера на личните разкази се подлагат на спокоен и безпристрастен, но не по-малко суров анализ на отношенията с/към психическите отклонения и заболявания, мигрантите, децата и хората с уврежданията. Естествен продължение на

преподавателската работа на Галина Гончарова са нейните изследвания върху социалния живот на времето между 1878 и 1944 г. – новата история на България. Тук интересът ѝ се насочва към сродни теми, свързани с душевното здраве, търсенето на смисъл и идентичност, дискусиите сред различни общности: мистичните общности, лекарите и „народните лечители“, „играещите“, „чиновниците“, църковната йерархия.

Като цяло, изследователската дейност на Галина Гончарова (представена в нейните публикации) е сериозен принос в историческата антропология; тя се опитва – и успява – да приложи цялостното и дълбоко разбиране на антропологията към историческите разкази. Свидетелство за стойността на научноизследователската ѝ работа е приложената справка за **цитиранията**: 8 цитирания и 5 индексирания в Web of Science; 4 цитирания и 4 индексирания в Scopus ELSEVIER, едно в EBSCO, 11 цитирания и 2 рецензии в CEEOL; Галина споменава 10 цитирания, установени по традиционен начин, но техният брой значително надхвърля тази цифра.

Отделно трябва да се отбележи участието и ръководството от страна на Галина Гончарова в научноизследователски **проекти** (7 в периода 2011-2021 г.). Включването като теренен изследовател в проекта „Модел на тревожност: житейски разкази и наративни модели в социалистически и постсоциалистически общества“, 2008-2012 и „Устна история на комунизма в България (1944-1989 г.)“, 2010-2012; „Съвместна история“ 2014-2016 са изиграли роля за събирането на материал за нейните публикации. Ръководения от нея проект „Поколенчески модели на справяне с житейски кризи: биографични, социални и институционални дискурси“, 2016 демонстрира не само нейните изследователски и организационни качества, но показва модел на включване на млади колеги, докторанти и студенти в изследователската работа.

III. Учебна и преподавателска дейност

Галина Гончарова започва преподавателската си дейност като хоноруван асистент в катедра История и теория на културата; през 2003 г. спечелва конкурс за редовен асистент. Повишена е в старши асистент през 2005 г. и главен асистент – през 2010, като на тази длъжност е и днес. Трябва да се отбележи, че от самото начало на кариерата си тя

води редовни упражнения в бакалавърската степен на специалност Културология по две различни задължителни дисциплини – *История на българската култура в Ново и най-ново време* и *Култура на Европейското Просвещение и Френската революция*, което е свидетелство не само за ерудиция, но и за капацитет. С годините тя добавя нови – и различни – курсове, както под формата на избираеми дисциплини, така и в магистърските програми на специалността и в други специалности. Студентите неизменно оценяват високо преподаването на д-р Гончарова; неслучайно те редовно се насочват към нея когато избират научен ръководител. Тя съчетава високи очаквания към студентите с добронамереност и чувство за хумор; включва се в различни форми на аудиторна работа и ги привлича към проекти, по които работи.

V. Лични впечатления от кандидата

Познавам Галина Гончарова от 2001 г., когато тя започна работа в Катедра История и теория на културата, Философски факултет, Софийски университет „Св. Климент Охридски“ и съм имала възможността да се запозная лично с работата ѝ. Галина е високообразован и компетентен преподавател и етичен човек. Преподавателските ѝ качества вече бяха коментирани; това което искам да отбележа тук е готовността, с която се включва в инициативите на Катедрата и отзивчивостта както в отношенията със студентите, така и с колегите. Общуването с нея винаги е едновременно полезно и приятно.

VI. Критични бележки и препоръки

Нямам критични бележки и препоръки.

VII. Заключение

Галина Николаевна Праскова (с научен псевдоним Гончарова) изпълнява всички изисквания на Закона за развитието на академичния състав, Правилника за приложението му и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“, както по отношение на

наукометричните показатели, така и по процедурата. Изследователската и преподавателската ѝ работа, ангажираността със студентите и докторантите, активното ѝ включване в живота и инициативите на специалност Културология ми дават всички основания убедително да я препоръчам за заемане на академичната длъжност доцент, по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата (Теория и история на културата. Социална и културна история на България. Ново и най-ново време)

08 април 2021

Подпис .....